

รูปแบบเชิงสาเหตุของความสามารถในการดำรงบทบาทมารดาเป็นครั้งแรก

A Causal Model of Maternal Role Mastery

Among First Time Mother

สุพรรณณี สุ่มเล็ก

อภินันท์นาการ
จาก
บัณฑิตวิทยาลัย ม.มหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา พยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2538

ISBN 974-674-269-8

ณ
๘๒๙๖
๒๕๓๘

สงวนลิขสิทธิ์

Copyright by Mahidol University

38271 ๒๒

ชื่อวิทยานิพนธ์ รูปแบบเชิงสาเหตุของความสามารถในการดำรงบทบาทมารดาเป็นครั้งแรก
 ผู้วิจัย สุพรรณณี สุ่มเล็ก
 ปริญญา พยาบาลศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ทัศนยา บุญทอง Ed.D.

กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล Ph.D

สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ D. N. S.

ธวัชชัย วรพงศธร Ph.D.

วันที่สำเร็จการศึกษา 26 เมษายน พ.ศ.2539

บทคัดย่อ

ความสามารถในการดำรงบทบาทมารดาได้เหมาะสม เป็นกระบวนการยุ่งยาก ซับซ้อน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มารดาที่รับบทบาทใหม่ครั้งแรก ต้องเรียนรู้การเป็นมารดา โดยการฝึกปฏิบัติบทบาทของการเป็นมารดา ที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงทางจิตสังคม และภาวะปกติสุขของมารดา ทารก และครอบครัว การเข้าใจถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถดำรงบทบาทมารดาได้เหมาะสม จะเป็นพื้นฐานสำคัญนำไปสู่การสังเคราะห์ความรู้ใหม่ทางการพยาบาล เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของมารดา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวโดยรวม การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบรูปแบบเชิงเหตุและผล ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีการปรับตัวของรอย ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส การสนับสนุนทางสังคม ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้ความสามารถในการเป็นมารดา การรับรู้พฤติกรรมทารกแรกเกิด และความสามารถดำรงบทบาทมารดาได้เหมาะสม

กลุ่มตัวอย่างคือ มารดาที่มีบุตรคนแรก ซึ่งมาคลอดบุตรที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โรงพยาบาลศูนย์จังหวัดขอนแก่น และโรงพยาบาลแม่และเด็ก ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ เขต 6 ขอนแก่น จำนวน 205 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถาม 3 ครั้ง ครั้งแรก ระยะเวลาหลังคลอด 2-3 วัน เก็บข้อมูล สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส การสนับสนุนทางสังคม และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ครั้งที่ 2 ระยะเวลาหลังคลอด 4-6 สัปดาห์ เก็บข้อมูลการรับรู้ความสามารถในการเป็นมารดา และการรับรู้พฤติกรรมทารกแรกเกิด ครั้งที่ 3 ระยะเวลาหลังคลอด 6-8 สัปดาห์ เก็บข้อมูลความสามารถดำรงบทบาทมารดาได้เหมาะสม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

ผลการวิจัย พบว่า สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส มีผลโดยตรงในทางบวกกับการสนับสนุนทางสังคม ($\beta = .58, p < .001$) และทำนายการสนับสนุนทางสังคม ได้ร้อยละ 33 สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส และการสนับสนุนทางสังคม มีผลโดยตรงในทางบวก กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ($\beta = .29, p < .001$; $\beta = .37, p < .01$ ตามลำดับ) และร่วมทำนายความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองได้ร้อยละ 34 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีผลโดยตรงในทางบวกกับ การรับรู้ความสามารถในการเป็นมารดา ($\beta = .27, p < .01$) และทำนายการรับรู้ความสามารถในการเป็นมารดา ได้ร้อยละ 5 สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส มีผลโดยตรงในทางบวกกับ การรับรู้พฤติกรรมทารกแรกเกิด ($\beta = .17, p < .05$) และทำนายการรับรู้พฤติกรรมทารกแรกเกิด ได้ร้อยละ 2 การรับรู้ความสามารถในการเป็นมารดา และการรับรู้พฤติกรรมทารกแรกเกิด มีผลโดยตรงในทางบวกกับ ความสามารถดำรงบทบาทมารดาได้เหมาะสม ($\beta = .31, p < .001$; $\beta = .14, p < .05$ ตามลำดับ) และร่วมทำนายความสามารถดำรงบทบาทมารดาได้เหมาะสม ร้อยละ 12 นอกจากนี้ สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส มีผลทางอ้อมต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผ่านการสนับสนุนทางสังคม สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส มีผลทางอ้อมต่อการรับรู้ความสามารถในการเป็นมารดา ผ่านการสนับสนุนทางสังคม และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส มีผลทางอ้อมต่อการรับรู้พฤติกรรมทารกแรกเกิด ผ่านการสนับสนุนทางสังคม และ การสนับสนุนทางสังคม มีผลทางอ้อมต่อการรับรู้ความสามารถในการเป็นมารดา ผ่านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ผลการวิจัยสนับสนุนข้อความเชิงทฤษฎีของรูปแบบที่สร้างขึ้นเป็นส่วนใหญ่ และให้ความรู้ที่ขยายแนวคิดของบทบาทในการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ ในทฤษฎีการปรับตัวของรอย

ผลการวิจัย ให้ข้อเสนอแนะว่า การส่งเสริมศักยภาพในการปรับตัวของมารดาที่มีบุตรคนแรก ต้องการการสังเคราะห์ผลการวิจัย เพื่อจะนำไปสู่การสร้างวิธีการพยาบาล ที่ผ่านการทดสอบวิจัยในเชิงปฏิบัติการ พัฒนาเป็นองค์ความรู้ทางการพยาบาลต่อไป

Thesis Title A Causal Model of Maternal Role Mastery Among First Time Mother
 Name Supanee Soomlek
 Degree Doctor of Nursing Science

Thesis Supervisor Committee

Tasana Boontong, Ed.D.

Kobkul Phanchaoenworakul, Ph.D.

Suchitra Laungamornlert, D.N.S.

Thavatchai Vorapongsathorn, Ph.D.

Date of Graduation 26 April B.E. 2539 (1996)

Abstract

Maternal role mastery is a difficult and complex growth process for women. The first time mother learns how to be a new mother by performing appropriate maternal roles in which psychosocial integrity and well - being of the mother, infant and the family will occur. An understanding of the factors causing maternal role mastery is needed to synthesize new nursing knowledge in order to enhance the potential of maternal role, and develop overall quality of the family life. Thus the purpose of this study was to test a causal model, based on the Roy Adaptation Model framework, describing the causal relationships among marital relationship, social support, self esteem, mother's sense of competence, neonatal perception and maternal role mastery.

Two hundred and five cases of first time mothers being hospitalized in Srinakarin Hospital Khon Kaen University, Khon Kaen Hospital and Maternal - Child Hospital Health Promotion Center, Region 6 Khon Kaen were served as the sample. Data were collected by interviewing and using questionnaires 3 times within eight weeks period after delivery. At first, data on marital relationship, social support and self-esteem were collected 2-3 days after delivery. Four to six weeks later, mother's sense of competence and neonatal perception were collected. Six to eighth weeks after delivery, maternal role mastery was collected. All data were analyzed by using path analysis.

Results indicated that marital relationship had a direct positive effect on social support ($\beta = .58, p < .001$) and explained 33% of variance. Marital relationship and

social support had direct positive effects on self-esteem ($\beta = .29, p < .001$; $\beta = .37, p < .01$ respectively) and explained 34% of variance. Self esteem had a direct effect on mother's sense of competence ($\beta = .27, p < .01$) and explained 5% of variance. Marital relationship had a direct effect on neonatal perception ($\beta = .17, p < .05$) and explained 2% of variance. Mother's sense of competence and neonatal perception had direct effects on maternal role mastery ($\beta = .31, p < .001$; $\beta = .14, p < .05$ respectively) and explained 12% of variance. In addition, marital relationship had an indirect effect on self esteem through social support. Marital relationship had an indirect effect on mother's sense of competence through social support and self esteem . Marital relationship had an indirect effect on neonatal perception through social support. And social support had an indirect effect on mother's sense of competence through self esteem. The results supported the majority of propositions of the model and extended knowledge regarding role concept in the role function mode of the Roy Adaptation Model.

The findings suggest that in order to enhance the potential of role mastery of the first time mothers, it requires to synthesize the causal modeling for developing new nursing knowledge and further testing nursing strategies through action research.